

Тарас Гаполяк,
аспірант кафедри цивільного права Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-3752-0070>

ЗАСНОВНИЦЬКИЙ ДОГОВІР У ПРАВІ УКРАЇНИ ТА КРАЇН ЄС: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА

Здійснено порівняльно-правове дослідження регулювання інституту засновницького договору в країнах Європейського Союзу. Розглянуто питання визначення правової природи та місця засновницького договору в наднаціональному законодавстві ЄС та внутрішньому законодавстві країн-членів ЄС.

Проаналізовано досвід застосування правової конструкції засновницького договору у Великобританії, Франції, Німеччині, Польщі, Чехії, Словаччині, Естонії та Латвії.

Аргументовано позицію про те, що гармонізація національного законодавства із законодавством країн ЄС має здійснюватися через призму особливостей національної правової традиції, економіки, правової свідомості суспільства та інших факторів, що впливають на формування правової системи загалом.

Ключові слова: засновницький договір, установчий договір, статут, юридичні особи корпоративного типу, корпоративні відносини.

Наролиак Т.

The founding agreement in the law of Ukraine and the EU countries: comparative legal characteristics

The article is devoted to a comparative legal study of the regulation of the institution of the founding agreement in the countries of the EU. The issue of determining the legal nature and place of the founding agreement in EU legislation was considered. The internal legislation of the member states of the European Union regarding the founding agreement was not left out of the author's attention.

The author analyzed the experience of applying the legal construction of the founding agreement in Great Britain, France, Germany, Poland, the Czech Republic, Slovakia, Estonia and Latvia.

Emphasis is placed on the fact that there are two types of founding agreements in Ukraine. These are founding agreements, which are founding documents of legal entities (founding agreements of general partnerships and limited partnerships) and founding agreements of limited and additional liability companies, joint-stock companies, which are not founding documents of business entities.

The position on the effectiveness of the domestic legal structure of the founding agreement is defended. It is emphasized that the founding agreement is a non-establishment document that has long been known in the national legal system, and the institute under study shows its effectiveness. A conclusion was drawn on the impracticality of canceling the founding agreements for limited liability companies, companies with additional liability and joint-stock companies.

The article argues the position that the harmonization of national legislation with the legislation of the countries of the European Union should be carried out through the prism of the peculiarities of the national legal tradition, the economy, the legal consciousness of society and other factors that influence the formation of the legal system as a whole.

It has been proven that the founding agreement is fundamentally important in the process of creation and activity of legal entities. The author emphasized the need for further subject research of this institute.

Keywords: founding agreement, founding treaty, charter, corporate-type legal entities, corporate relations.

Постановка проблеми. Тенденція до диспозитивності регулювання цивільно-правових відносин, розвиток ринкової економіки, відстоювання ідей природного права призвели до зростання ролі договору як універсального та ефективного регулятора суспільних відносин. У приватноправовій площині норми договору функціонують на рівні з нормами права, а деколи можуть їх витіснити, пропонуючи більш вдалий механізм регулювання цивільно-правових відносин. Засновницький договір є концептуальною основою корпоративного права, його фундаментальне значення для організаційного етапу створення і подальшої діяльності суб'єктів господарювання не піддається сумнівам.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інститут засновницького договору неодноразово ставав предметом дослідження представників доктрини корпоративного права. Окремі питання правової природи засновницьких договорів досліджували: В. А. Васильєва, В. В. Васильєва, А. В. Зеліско, Т. І. Бровченко, І. В. Лукач, Ю. М. Жоронкуй, М. М. Сигидин, Л. В. Сішук, О. А. Іваненко та ін.

Стрімкі процеси євроінтеграції, необхідність виконання Україною умов до вступу в Європейський Союз (далі – ЄС) серед яких – *acquis communautaire* – зумовлює необхідність проведення порівняльного дослідження правової конструкції вітчизняного засновницького договору через призму його відповідності до рамкових стандартів ЄС та законодавства європейських країн. В основу порівняльного дослідження візьмемо такі країни, як Великобританія, яка є класичним представником англосаксонської правової системи, Франція та Німеччина, які відомі своєю розвиненою законодавчою технікою та є прикладом для формування законодавства країн Європейського Союзу, країни Східної Європи – Чехію, Польщу, Словаччину, які наближені до України за територіальним розташуванням та економічним розвитком, балтійські країни – Естонію, Латвію, які, як і Україна, є вихідцями з радянського союзу та зазнали значного впливу союзного законодавства.

Метою дослідження є комплексний аналіз досвіду країн ЄС в контексті правового регулювання інституту засновницького договору, визначення його місця та значення у ході створення та діяльності юридичних осіб, з'ясування перспектив імплементації напрацьованих зарубіжним досвідом механізмів нормативно-правового регулювання засновницького договору в українське законодавство.

Виклад основного матеріалу дослідження. В Україні правова конструкція засновницького договору закріплена в нормативно-правових актах, зокрема норми про засновницький договір містять: Цивільний кодекс України (далі – ЦК України) [1], Господарський кодекс України (далі – ГК України) [2], Закон України (далі – ЗУ) «Про господарські товариства» [3], ЗУ «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» [4], ЗУ «Про акціонерні товариства» [5], ЗУ «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» [6], тощо.

З аналізу змісту норм національного законодавства вбачається, що в Україні існує два види засновницьких договорів – засновницькі договори повних товариств (далі – ПТ) та командитних товариств (далі – КТ), які є установчими документами (ст. ст. 120, 134 Цивільного кодексу України) та засновницькі договори інших суб'єктів господарювання, які не є установчими документами.

Згідно з ч. 2 ст. 88 ЦК України засновницький договір (як установчий документ) містить зобов'язання засновників створити товариство, визначає порядок спільної діяльності засновників щодо його створення, умови передання товариству майна, Законом можуть бути встановлені інші вимоги до його змісту. Наприклад, засновницький договір ПТ має передбачати умови про розмір частки кожного учасника, порядок внесення вкладів та їх склад, форму участі учасників у справах товариства (стаття 67 ЗУ «Про господарські товариства»), у засновницькому договорі КТ крім вищевказаних умов, має бути зазначено сукупний розмір часток вкладників у майні товариства, порядок, розмір та склад внесків (ст. 76 ЗУ «Про господарські товариства»).

Після державної реєстрації повних та командитних товариств засновницький договір продовжує діяти та регулювати цілий спектр зовнішніх та внутрішніх організаційно-управлінських, організаційно-майнових правовідносин, відомості про нього підлягають розміщенню в Єдиному державному реєстрі (п. 16 ч. 2 ст. 9 ЗУ «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських об'єднань»).

Національним законодавством передбачено також можливість укладення засновницького договору, що не є установчим документом юридичної особи корпоративного типу. Відповідно до статті 10 ЗУ «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», засновники можуть укласти договір про створення товариства, який встановлює порядок заснування юридичної особи, умови здійснення спільної діяльності, розмір статутного капіталу, частки учасників у статутному капіталі тощо. Засновницький договір товариств з обмеженою відповідальністю (далі – ТОВ), товариств з додатковою відповідальністю (далі – ТДВ) є укладеним з моменту досягнення сторонами згоди щодо всіх істотних умов та, за загальним правилом, діє до моменту державної реєстрації юридичної особи.

Ст. 153 ЦК України, ст. 10 ЗУ «Про акціонерні товариства» передбачає можливість засновників акціонерного товариства (далі – АТ) укласти засновницький договір, який визначає порядок здійснення спільної діяльності щодо заснування АТ, тип і клас акцій, які підлягають придбанню кожним із засновників, номінальну вартість і вартість придбання акцій, строк та форму оплати вартості акцій. Засновницький договір АТ укладається у письмовій формі, особливістю останнього є вимоги до нотаріального посвідчення

підписів засновників – фізичних осіб. Договір про заснування АТ не є установчим документом та діє до дати реєстрації НКЦПФР звіту про результати емісії акцій.

Таким чином, у вітчизняному законодавстві засновницький договір є угодою між засновниками підприємницької юридичної особи, засобом фіксації взаємоузгодженої волі суб'єктів цивільних правовідносин спрямованої на створення підприємницької юридичної особи, формою впорядкування майнових та організаційних цивільних правовідносин між засновниками [7, с. 122], регулятором господарсько-організаційних відносин, підставою виникнення, зміни чи припинення цивільних прав та обов'язків, а у випадках, передбачених Законом (ст. ст. 120, 134 Цивільного кодексу України) – опосередковує об'єднання осіб у певну організаційно-правову форму, є локальним нормативно-правовим актом – установчим документом, підставою створення та діяльності ПТ та КТ.

З наведеного вбачається, що в національному законодавстві зміст та функціональне призначення засновницького договору залежить від організаційно-правової форми юридичної особи. Правильне розмежування засновницьких договорів, дотримання вимог до їх змісту та форми має безпосереднє значення для дійсності таких договорів. Варто також звернути увагу, що наслідком визнання засновницького договору ПТ та КТ недійсним є скасування державної реєстрації товариств, визнання недійсним засновницького договору, який не є установчим документом, матиме наслідком двосторонню реституцію передбачену ст. 216 ЦК України та не призведе до скасування державної реєстрації юридичної особи.

З приводу цього зазначимо, що наднаціональне законодавство ЄС не оперує таким терміном, як засновницький договір товариства, натомість корпоративні Директиви ЄС містять поняття «установчий договір», який є підставою створення суб'єктів господарювання (напр. Директива Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2017/1132 від 14 червня 2017 року щодо деяких аспектів корпоративного права (кодифікація) [8]). У науці корпоративного права на вказану проблему звертала увагу Т. І. Бровченко, яка у дисертації обстоює позицію доцільності заміни терміна «засновницький договір» для ПТ та КТ на термін «установчий договір» [9, с. 5].

На нашу думку, викладені зауваження мають зміст, оскільки визначення двох різних за своїм змістом та функціями правових конструкцій через єдину понятійну категорію не здатне забезпечити ясності у розумінні суті засновницького договору. Запропонована зміна термінології зможе призвести до усунення подвійного тлумачення досліджуваного договору та чітко вказуватиме на правову природу останнього.

Переходячи до характеристики інституту засновницького договору в країнах Європейського Союзу, варто зазначити, що орієнтирами для формування законодавства країн Європейського Союзу є джерела корпоративного права ЄС, важливе значення серед яких мають корпоративні директиви ЄС – рамкові документи, що встановлюють стандарти й мінімальні вимоги до регулювання корпоративних відносин. Водночас, законодавство європейських країн по-різному підходить до визначення правової природи та сутності засновницького договору, крім того, з огляду на особливості іноземної термінології відсутній уніфікований підхід до найменування досліджуваного договору.

У Великобританії засновницький договір нормативно закріплений в «Акті про компанії 1862 р.» (Companies Act 1862) [10]. Чинна редакція Акту про компанії 2006 [11] виокремлює такі види компаній: компанії з обмеженою і необмеженою відповідальністю; публічні та приватні компанії; компанії, відповідальність яких обмежена гарантією і компанії зі статутним капіталом, компанії, що представляють інтереси громади. Установчими документами всіх юридичних осіб у Великобританії є memorandum of association (договір про заснування компанії; засновницький договір) та articles of association (статут). Метою memorandum of association є закріплення спільного волевиявлення засновників на створення товариства, зміст останнього часто зводиться переліку засновників та вираження їх згоди на створення нової компанії. Поруч із засновницьким договором засновники розробляють статут, який визначає правила та напрямки діяльності створеної компанії, порядок ведення справ, розподіл прибутку та інші умови. Імперативність обох документів: засновницького договору та статуту, грамотний підхід британського законодавця до розмежування їх мети, призначення та умов, усталеність у практиці застосування ефективно працюють у Великобританії.

Деяко інший підхід до розуміння засновницького договору склався у країнах романо-германської системи права. Німецьке законодавство, що регулює створення, діяльність та припинення юридичних осіб охоплює нормативно-правових актів, серед яких: Німецьке цивільне уложення 18.08.1896. (Bürgerliches Gesetzbuch (BGB)) [12], Німецький торговельний кодекс (Handelsgesetzbuch) 10.05.1897 [13], Закон про товариства з обмеженою відповідальністю GmbHG 20.04.1892 (Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbHG)) [14], Закон про акціонерні товариства 06.09.1965 (Aktiengesetz) [15] та ін.

Серед особливостей німецького законодавства можна виокремити те, що повні та командитні товариства не мають статусу юридичних осіб, а належать до так званих партнерств (*gesellschaft*) (titel 16 BGB), які створюються на підставі договору між засновниками.

Метою засновницького договору партнерств згідно з НЦК та НТК є регулювання внутрішніх відносин між учасниками, останній, звичайно, не виконує роль установчого документа, оскільки немає юридичної особи. Засновницький договір укладається у довільній формі не менше ніж двома фізичними та (або) юридичними особами та містить мету і напрямки їхньої спільної діяльності. Результатом укладення засновницького договору за Німецьким ЦК є створення партнерства з точки зору внутрішніх відносин між учасниками. Однак для можливості повного товариства бути учасником комерційних правовідносин із зовнішніми суб'єктами необхідна реєстрація в торговельному реєстрі. Водночас §123 НТК передбачено, що товариство може вступати у відносини з третіми особами до його реєстрації, якщо воно вже фактично приступило до своєї діяльності. В Україні договірним об'єднанням учасників без створення юридичної особи є просте товариство, яке діє на підставі договору простого товариства (різновид договору про спільну діяльність). Українські прості товариства, на відміну від німецьких *gesellschaft*, не підлягають державній реєстрації, не наділені правосуб'єктністю та не є суб'єктами підприємницької діяльності. У доктрині корпоративного права висувалися пропозиції до запозичення інституту німецьких партнерств в українське законодавство, пропонувалося виокремлювати повні товариства із статусом юридичної особи та повні товариства без статусу юридичних осіб. В аспекті наведеного, якщо припустити можливість такого поділу повних товариств, однозначно виникне необхідність змінити установчий документ ПТ, які мають статус юридичних осіб, оскільки засновницький договір не зможе бути правовою основою діяльності обох видів товариств.

До прикладу візьмемо також німецьке ТОВ та спрощену форму ТОВ (*GmbH*, *mini GmbH*). Установчим документом вказаних юридичних осіб є *gesellschaftsvertrag* (засновницький договір), який має бути підписаний всіма учасниками та нотаріально посвідчений (§ 2, секції 1 Закону Про ТОВ). Засновницький договір *GmbH* та *mini GmbH* повинен містити норми про найменування та місцезнаходження юридичної особи, предмет діяльності юридичної особи, розмір статутного капіталу, розмір часток у статутному капіталі (§ 3, секції 1 німецького Закону «Про ТОВ»). Особливістю німецького засновницького договору *GmbH*, *mini GmbH* є те, що він діє ще до реєстрації товариства, а після реєстрації діє як установчий документ товариства. Щодо цього І. В. Лукач вказує на те, що в українському варіанті відбулося розщеплення такого засновницького договору на засновницький договір і статут [16, с. 94]. На думку вченого, існуюча в національному законодавстві модель засновницького договору для ТОВ, ТДВ та АТ виконує лише функцію розподілу зобов'язань засновників зі створення товариства, діє до моменту створення суб'єкта господарювання та не здатна виконати функції з підготовки моделі корпоративного управління [16, с. 95].

З наведених зауважень виникає питання перспективи існування засновницького договору для інших суб'єктів господарювання крім повних та командитних товариств. З одного боку, запозичення досвіду Німеччини в частині консолідації статуту та засновницького договору в одному документі сприятимуть формуванню єдиних підходів до визначення змісту та функцій установчих договорів, а з іншого – витіснить з правової площини засновницький договір, який не є установчим документом, однак регулює організаційні відносини засновників щодо створення суб'єкта господарювання. Зазначимо, що засновницький договір неустановчий документ вже багато років відомий корпоративному праву України, цей інститут працює, показує свою ефективність, тому, на нашу думку, скасування засновницьких договорів для ТОВ, ТДВ та АТ недоцільне та не призведе до значних покращень нормативно-правового регулювання.

Щодо Франції, зазначимо, що установчими документами юридичних осіб є *le contrat constitutif* (установчий договір) та *les statuts de la société* (статут) [17]. У Франції засновникам КТ, ПТ, АТ, ТДВ не обов'язково укладати договори про створення товариства, проте до підписання статуту засновники мають право вчиняти правочини в інтересах товариства, які матимуть для нього відповідні наслідки. До таких правочинів, зокрема, належить здійснення внесків учасників товариств [18, с. 4].

У країнах Східної Європи законодавець пішов шляхом надання пріоритетного значення засновницького договору під час створення суб'єктів господарської діяльності. Основними нормативно-правовими актами, які регулюють створення, діяльність, ліквідацію та реорганізацію комерційних товариств у Республіці Польща є Кодекс торгових товариств від 15.09.2000 р. (*Kodeks spółek handlowych*) [19] та Цивільний кодекс Республіки Польща від 23 квітня 1964 р. (*Kodeks cywilny*) [20].

Стаття 1 § 2 Кодексу торгових товариств виокремлює такі види комерційних товариств: партнерське товариство, повне товариство, командитне товариство, АТ, ТЗОВ, ТДВ, командитно-акціонерне то-

вариство. У Польщі установчими документами юридичних осіб є дослівно: «*umowę spółki*», що нагадує вітчизняний засновницький договір або «*statut*» – статут. За загальним правилом засновницький договір товариства укладається у формі нотаріального акту. *Umowę spółki* виступають установчим документом товариства, у них має міститися волевиявлення учасників створити товариство та інші відомості про юридичну особу. Для створення ТОВ засновники укладають нотаріально засвідчений договір *umowę spółki*, який підлягає державній реєстрації не пізніше шести місяців заснування ТОВ.

Закон Чеської Республіки «Про господарські спілки, господарські товариства та кооперативи (про підприємницькі корпорації) визначає засновницький договір як підставу створення підприємницької корпорації (ТОВ, АТ, ПТ, КТ). Відповідно до § 8 Закону, господарські товариства створюються на підставі «*Společenská smlouva*» договору між засновниками [21].

У Словаччині основним нормативно-правовим актом, який регулює діяльність зі створення, діяльності та припинення юридичних осіб, є Комерційний кодекс 05.11.1991р. (*Obchodný Zákonník*) [22]. Згідно з § 57 Комерційного кодексу Словаччини товариства створюються на підставі засновницького договору (*spoločenská zmluva*), який має бути підписаний всіма учасниками, у разі якщо засновником товариства є одна особа, установчим документом є статут (*zakladateľská listina*). Засновницький договір є установчим документом для повних товариств (*verejná obchodná spoločnosť*), командитних товариств (*komanditná spoločnosť*) та товариств з обмеженою відповідальністю (*spoločnosť s ručeným obmedzeným*). Останній має бути підписаний усіма засновниками та містити ряд визначених цим Кодексом умов, які залежатимуть від виду організаційно-правової форми юридичної особи.

У проаналізованих країнах Східної Європи, як і в Німеччині та Франції, не передбачено існування засновницького договору, який не має статусу установчого документа. Як бачимо, такий підхід до уніфікації установчих документів, уникнення дублювання, спрощення реєстрації ефективно працює в країнах ЄС, водночас в Україні склався інший підхід, який міцно закріпився в національному праві та демонструє свою дієвість.

Законодавство балтійських країн, зокрема Естонії та Латвії також визначають засновницький договір як установчий документ товариства. Згідно з Комерційним кодексом Латвії [23] повне товариство та командитне товариство створюється на підставі договору товариства, який є установчим документом суб'єкт господарювання та регулює відносини між засновниками (стаття 77, 79, 118, 120 КК Латвії).

Згідно з Комерційним кодексом Естонії [24] комерційними товариствами в Естонії є повне товариство, командитне товариство, ТОВ, АТ та комерційний кооператив та інші комерційні товариства, передбачені законом (ст. 2 КК Естонії). Повне та командитне товариство створюються на підставі договору про товариство, який є установчим документом товариства (ст.ст. 82, 125 КК Естонії). Згідно зі ст. 82 КК Естонії у договорі учасники домовляються про фірмове найменування та місцезнаходження товариства, розмір вкладів учасників, про інші обов'язкові умови, визначені законом. Естонські товариства з обмеженою відповідальністю та акціонерні товариства створюється на підставі установчого договору, додатком до якого є статут товариства (ст.ст. 138, 243 КК Естонії). Доцільно зауважити, що подібний підхід простежувався в національному законодавстві, зокрема у проекті ГК України передбачалося включення до пакета установчих документів і статуту, і засновницького договору, однак у процесі розробки проекту ЦК України від вказаного підходу було відступлено [25, с. 50]. На нашу думку, такий підхід невиправданий, існування двох установчих документів для однієї юридичної особи не призводить до спрощення реєстрації юридичних осіб.

Висновки. У національному законодавстві виокремлюють два види засновницьких договорів – засновницькі договори повних товариств та командитних товариств, які є установчими документами. та засновницькі договори інших суб'єктів господарювання, які не є установчими документами. Засновницький договір ПТ та КТ діє після державної реєстрації товариств, є локальним актом. Засновницький договір інших суб'єктів господарювання – АТ, ТОВ, ТДВ не є установчим документом, регулює внутрішні, зобов'язальні відносини між засновниками.

Вважаємо, що підхід вітчизняного законодавця до позначення двох різних за своєю правовою природою правових конструкцій під одним терміном не відповідає підходу закладеному наднаціональним законодавством ЄС та законодавством європейських країн. Погоджуємось із позицією представників доктрини корпоративного права про доцільність визначення засновницьких договорів повних товариств та командитних товариств під терміном «установчі договори». Аналіз внутрішнього законодавства європейських країн свідчить про різні підходи до визначення правової природи, місця та ролі засновницького договору в кожній країні. Наприклад, у праві Великобританії *memorandum of association* є обов'язковим

установчим документом для всіх видів юридичних осіб, його основна функція – закріплювати волевиявлення засновників на створення суб'єкта господарювання, поруч із засновницьким договором засновники розробляють статут, який також є установчим документом. Вказаний підхід цікавим, обумовлений особливостями британської правової традиції, втім, для України цілком прийнятний та ефективний наявний підхід до визначення одного установчого документа для юридичної особи.

Німецьке корпоративне законодавство має свої особливості, зокрема відсутні такі організаційно-правові форми юридичних осіб, як ПТ та КТ, замість них діють так звані партнерства, які створюються на підставі договору між засновниками. Особливостями такого договору є те, що він може бути укладений у довільній формі, до нього не ставиться особливих імперативних вимог, його наслідком є створення партнерства з точки зору внутрішніх відносин між товаришами. У національній доктрині також висловлювалися думки про перспективи імплементації міжнародного досвіду та поділу повних товариств на ПТ із статусом юридичної особи та без статусу юридичної особи, окреслене питання станом на сьогодні все ще відкрите, однак таке нововведення однозначно призведе до необхідності перегляду установчого документа повного товариства із статусом юридичної особи. Щодо діяльності ТОВ та спрощених ТОВ у Німеччині, то німецький засновницький договір вказаних організаційно-правових форм юридичних осіб є аналогом вітчизняного статуту, який діє ще до моменту створення ТОВ і після державної реєстрації товариства. У ФРН немає необхідності укладати договір про створення ТОВ, його функцію виконує статут. Зазначимо, що подібний підхід також переважає в інших європейських країнах. Так, у французькому законодавстві закріплено поняття *le contrat constitutif* (установчий договір), який є установчим документом товариств, однак у Франції не передбачено укладання договорів про створення товариств, тобто відсутня правова конструкція засновницького договору, який не є установчим документом.

Норми про засновницький (установчий) договір містять також законодавства країн Східної Європи, зокрема Польща, Чехія, Словаччина визнають засновницький договір підставою створення товариств та, відповідно, установчим документом. Подібний підхід закріпився в законодавстві балтійських країн: у Латвії договір товариства є установчим документом повного та командитного товариств, естонські ТОВ та АТ створюються на підставі установчого договору, додатком до якого є статут товариства.

Отже, в Європі простежуємо процеси уніфікації установчих документів з метою уникнення існування правових конструкцій, які виконують подвійну роль. Законодавство ряду країн, зокрема Німеччини, Франції, Чехії, Польщі, Словаччини, не передбачає укладення засновницького договору, який не має статусу установчого документа. В Україні, в умовах нового законодавства про ТОВ, ТДВ та АТ залишився незмінним підхід до подвійної правової природи засновницького договору. Незважаючи на критику представників доктрини корпоративного права про недоцільність існування засновницьких договорів, що не є установчими документами, вважаємо, що цей інститут повністю виправдовує себе, є незмінним та дієвим протягом багатьох років.

Підводячи підсумки результатів проведеного дослідження, зазначимо, що процес гармонізації законодавства, виконання вимог *acquis communautaire* у жодному разі не може обмежуватися імплементацією норм законодавства країн ЄС у національне законодавство, запозиченням їх механізмів та підходів до правового регулювання, оскільки національне законодавство кожної з країн є індивідуальним, залежить від багатьох факторів. Регулювання приватно-правової сфери, зокрема корпоративних відносин не може бути ідентичним у всіх країнах ЄС, так, інститути, що успішно функціонують в одних країнах можуть не виправдовувати себе в інших. Тому, імплементація норм європейського законодавства є складним процесом, зумовлює проведення великої кількості досліджень, у т. ч. порівняльно-правових, адже кінцевою метою є не сама гармонізація, а якісне регулювання суспільних відносин, яке відповідає європейським стандартам та вимогам.

Беззаперечно, правова конструкція засновницького договору становить значний науковий інтерес та потребує подальших змістовних наукових розробок з урахуванням результатів компаративістських досліджень, вимог сьогодення, особливостей національної економіки, громадянського суспільства та правових традицій нашої держави.

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 02.01.2023).
2. Господарський кодекс України : Закон України №436-IV від 16.01.2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 02.01.2023).

3. Про господарські товариства : Закон України №1576-XII від 19.01.1991. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12#Text> (дата звернення: 02.01.2023).
4. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю : Закон України від 06.02.2018 2275-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text> (дата звернення: 02.01.2023).
5. Про акціонерні товариства : Закон України №2465-IX від 27.07.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#Text> (дата звернення: 02.01.2023).
6. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань : Закон України від 15.05.2003 №755-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text> (дата звернення: 02.01.2023).
7. Зеліско А. В. Підприємницькі юридичні особи приватного права як суб'єкти цивільних правовідносин : монографія. Івано-Франківськ : Прикарпат. нац. ун-т ім. Василя Стефаника, 2016. 445 с.
8. Директива Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2017/1132 від 14 червня 2017 року щодо деяких аспектів корпоративного права (кодифікація). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_014-17#Text (дата звернення: 02.01.2023).
9. Бровченко Т.І. Установчі документи юридичних осіб за законодавством України: автореферат дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Харків, 2015. 20 с.
10. The Companies act, 1862. (25 & 26 VICT. с.89). URL: https://law-platform.jp/refs/uk_1862cap89 (дата звернення: 02.01.2023).
11. Companies Act 2006. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/contents> (дата звернення: 02.01.2023).
12. Bürgerliches Gesetzbuch (BGB). (18.08.1896). URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/BJNR001950896.html> (дата звернення: 02.01.2023).
13. Handelsgesetzbuch. HGB. Ausfertigungsdatum: 10.05.1897. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/hgb/BJNR002190897.html> (дата звернення: 02.01.2023).
14. Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbHG). 20.04.1892. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/gmbhg/BJNR004770892.html#BJNR004770892BJNG000201140> (дата звернення: 10.01.2023).
15. Aktiengesetz. 06.09.1965. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/aktg/BJNR010890965.html> (дата звернення: 10.01.2023).
16. Лукач І. В. Щодо перспектив існування засновницького договору в акціонерних товариствах і товариствах з обмеженою відповідальністю. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. Вип. 39. Т. 1. 2016. С. 93–95.
17. Code de commerce. 21.09.2000. Version en vigueur au 04 janvier 2023. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000005634379/ (дата звернення: 10.01.2023).
18. Ханієва Ф. М. Правочини, що опосередковують внесення вкладів до господарського товариства. *Теорія і практика правознавства*. 2019. Вип. 2. 10 с.
19. Ustawa z dnia 15.09.2000 r. Kodeks spółek handlowych. 2022.12.15 . URL: <http://www.przepisy.gofin.pl/przepisy,4,0,9,208,,ustawa-z-dnia-15092000-r-kodeks-spolek-handlowych.html> (дата звернення: 10.01.2023).
20. Ustawa z dnia 23.04.1964 r. Kodeks cywilny. 2023.01.01. URL: <http://www.przepisy.gofin.pl/przepisy,4,0,9,204,,ustawa-z-dnia-23041964-rkodeks-cywilny.html> (дата звернення: 10.01.2023).
21. Zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) Zákon č. 90/2012 Sb. URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-90> (дата звернення: 10.01.2023).
22. Lukáš Matula. Společenská zmluva a její neplatnost' Deed of association and its nullity. 2014. 53 с. URL: https://is.ambis.cz/th/ai902/Bakalarska_praca_-_Lukas_Matula.pdf (дата звернення: 10.01.2023).
23. Komerclikums. 13.04.2000. URL: <https://likumi.lv/ta/id/5490-komerclikums> (дата звернення: 10.01.2023).
24. Ārīseadustik. Vastu vōetud 15.02.1995. URL: <https://www.riigiteataja.ee/akt/128122011050> (дата звернення: 10.01.2023).
25. Грудницька С. М. Сутність і поняття установчого договору. *Вісник Академії адвокатури*. 2010. №3 (19). С. 50–57. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/13183/1/Grudnytska_50-57.pdf (дата звернення: 10.01.2023).

References

1. *Tsyvilnyi kodeks Ukrainy [Civil Code of Ukraine]* : Zakon Ukrainy vid 16.01.2003 № 435-IV. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> [in Ukrainian].
2. *Hospodarskyi kodeks Ukrainy [Economic Code of Ukraine]*: Zakon Ukrainy №436-IV vid 16.01.2003. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> [in Ukrainian].
3. *Pro hospodarski tovarystva [About business associations]*: Zakon Ukrainy №1576-XII vid 19.01.1991. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12#Text> [in Ukrainian].
4. *Pro tovarystva z obmezhenoii ta dodatkovoiu vidpovidalnistiu [On limited and Additional Liability Companies]*: Zakon Ukrainy vid 06.02.2018 2275-VIII. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text> [in Ukrainian].
5. *Pro aktsionerni tovarystva [About joint stock companies]*: Zakon Ukrainy №2465-IX vid 27.07.2022. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#Text> [in Ukrainian].
6. *Pro derzhavnu reiestratsiiu yurydychnykh osib, fizychnykh osib - pidpriemstiv ta hromadskykh formuvan [On state registration of legal entities, natural persons - entrepreneurs and public formations]*: Zakon Ukrainy vid 15.05.2003 №755-IV. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text> [in Ukrainian].
7. Zelisko, A. V. (2016). *Pidpriemnytski yurydychni osoby pryvatnoho prava yak subiekty tsyvilnykh pravovidnosyn [Entrepreneurial legal entities under private law as subjects of civil legal relations]*: monohrafiia. Ivano-Frankivsk: Prykarpat. nats. un-t im. Vasylia Stefanyka [in Ukrainian].
8. *Dyrektyva Yevropeiskoho Parlamentu i Rady (IeS) 2017/1132 vid 14 chervnia 2017 roku shchodo deiakyykh aspektiv korporatyvnoho prava (kodyfikatsiia) [Directive of the European Parliament and of the Council (EU) 2017/1132 of June 14, 2017 regarding certain aspects of corporate law (codification)]*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_014-17#Text [in Ukrainian].
9. Brovchenko, T. I. (2015). *Ustanovchi dokumenty yurydychnykh osib za zakonodavstvom Ukrainy [Establish documents of legal entities according to the legislation of Ukraine]*: avtoreferat dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.03. Natsionalnyi yurydychnyi universytet imeni Yaroslava Mudroho, Kh. [in Ukrainian].
10. *The Companies act [The Companies act]*, 1862. (25 & 26 VICT. c.89). Retrieved from https://law-platform.jp/refs/uk_1862cap89 [in English].
11. *Companies Act 2006 [Companies Act 2006]*. Retrieved from <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/contents> [in English].
12. *Bürgerliches Gesetzbuch (BGB)*. (18.08.1896). Retrieved from <https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/BJNR001950896.html> [in Germany].
13. *Handelsgesetzbuch. HGB. Ausfertigungsdatum: 10.05.1897*. Retrieved from <https://www.gesetze-im-internet.de/hgb/BJNR002190897.html> [in Germany].
14. *Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbHG)*. 20.04.1892. Retrieved from <https://www.gesetze-im-internet.de/gmbhg/BJNR004770892.html#BJNR004770892BJNG000201140> [in Germany].
15. *Aktiengesetz*. 06.09.1965. Retrieved from <https://www.gesetze-im-internet.de/aktg/BJNR010890965.html> [in Germany].
16. Lukach, I. V. (2016). Shchodo perspektyv isnuvannia zasnovnytskoho dohovoru v aktsionernykh tovarystvakh i tovarystvakh z obmezhenoii vidpovidalnistiu [Regarding the prospects of creating a founding agreement in joint-stock companies and limited liability companies]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriiia pravo - Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. Series Law*, 39 (1), 93-95 [in Ukrainian].
17. *Code de commerce [Code de commerce]*. 21.09.2000. Version en vigueur au 04 janvier 2023. Retrieved from https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000005634379/ [in English].
18. Khaniieva, F. M. (2019). Pravochnyny, shcho oposerdkovuiut vnesennia vkladiv do hospodarskoho tovarystva [Acts delaying the making of contributions to a business partnership]. *Teoriia i praktyka pravoznavstva - Theory and practice of jurisprudence*, 2, 10 [in Ukrainian].
19. *Ustawa z dnia 15.09.2000 r. Kodeks spółek handlowych*. 2022.12.15. Retrieved from <http://www.przepisy.gofin.pl/przepisy,4,0,9,208,,ustawa-z-dnia-15092000-r-kodeks-spolek-handlowych.html> [in Polish].
20. *Ustawa z dnia 23.04.1964 r. Kodeks cywilny*. 2023.01.01. Retrieved from <http://www.przepisy.gofin.pl/przepisy,4,0,9,204,,ustawa-z-dnia-23041964-rkodeks-cywilny.html> [in Polish].

21. *Zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)*. Zákon č. 90/2012 Sb. Retrieved from <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-90> [in Polish].
22. Lukáš Matula (2014). *Spoločenská zmluva a jej neplatnosť Deed of association and its nullity*, 53. Retrieved from https://is.ambis.cz/th/ai902/Bakalarska_praca_-_Lukas_Matula.pdf [in Polish].
23. *Komerclikums*. 13.04.2000. Retrieved from <https://likumi.lv/ta/id/5490-komerclikums> [in Polish].
24. *Äriseadustik*. Vastu võetud 15.02.1995. Retrieved from <https://www.riigiteataja.ee/akt/128122011050> [in German].
25. Hrudnytska, S. M. (2010). *Sutnist i poniattia ustanovchoho dohovoru [The essence and concept of the founding agreement]*. *Visnyk Akademii advokatury - Bulletin of the Academy of Advocacy*, 3 (19), 50-57. Retrieved from https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/13183/1/Grudnytska_50-57.pdf [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 05.06.2023